SEMANTICA AȘTEPTĂRII ÎN PIESA DE TEATRU *UȘA* DE MATEI VIȘNIEC

ANDREEA-DIANA ALBU
Universitatea de Vest din Timişoara

Cuvinte cheie: *așteptare, moarte, anticameră, spațiu, frică.*

Scriitor complex, Matei Vișniec se remarcă, în primul rând, ca dramaturg. Ținând cont de valoarea și de numărul mare al pieselor sale de teatru, ca și de reputația excepțională de care se bucură, la nivel mondial, poate fi considerat, de departe, cel mai prolific și bine receptat dramaturg român. Piesele sale sunt traduse în peste 30 de limbi, fiind montate pe scene importante din întreaga lume. Acestea dispun de o adevărată încărcătură semantică, fiind deschise spre analiză și interpretare.

Așteptarea devine temă recurentă în dramaturgia lui Matei Vișniec. Aceasta este puternic resimțită de majoritatea personajelor sale. O piesă de teatru reprezentativă în acest sens este *Ușa*.

Piesa debutează cu un sfat lansat de Personajul 1: „Trebuie să fiți calm. În asemenea împrejurări, e nevoie de calm și de răbdare”[1]. Calmul, atât de necesar în astfel de situații, devine pentru personaje utopic, fiind înlocuit uneori cu frica, alteori cu angoasa. Așteptarea imposibil de explicat a celor patru personaje trimite spre ideea de final, de lipsă de scop, de moarte: „Ați simțit că nu mai puteți rezista, că existența dumneavoastră nu mai are sens. În sfârșit, ați ales această soluție”[2].

În piesa *Uşa* se remarcă, în primul rând, existența unui topos fundamental, în *sala de aşteptare* adunându-se, de fapt, toate fricile şi

[1] Matei Vişniec, *Opera dramatică 1*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 2017, p. 45.
[2] *Ibidem,* p. 48.

BDD-A32105 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:45 UTC)

coşmarurile personajelor. Omul devine incapabil să reacţioneze, să spere, să caute o posibilă salvare: „Oriunde am pleca nu-s decât săli de aşteptare… Numai şi numai săli de aşteptare… Mii şi mii de săli de aşteptare… Milioane de săli de aşteptare… Chiar şi dincolo de uşă nu-i decât o sală de aşteptare. Unde vrei să plecăm?”[3].

Această perspectivă trimite spre inutilitatea acțiunilor întreprinse de aceste personaje, care, oricât s-ar strădui să acceadă spre un alt nivel, se vor izbi permanent de câte o sală de aşteptare, respectiv de câte un obstacol care le va ține pe loc. De aici, neputința de a se salva şi alegerea de supunere în fața destinului.

Personajele trăiesc cu teamă în acest spațiu coercitiv, spațiu care le desparte de un alt spațiu terifiant, necunoscut, care naşte panică și conduce spre alienare. Locul de trecere este pragul, un simbol al aşteptării zadarnice. Aflat în fața unui prag, personajul nu găsește întotdeauna puterea de a-l depăși.

Omul se supune regulilor prestabilite şi evoluează treptat de la liniştea inițială la teroare: ”Surpriza, punctul culminant în construcția riguroasă a dramei la Matei Vişniec nu înlătură frica, nici aşteptarea, nu dă răspunsuri, le potențează, redirijându-le. Panica, suspiciunea, interiorizarea, examinarea celuilalt, stările inerțiale coroborate cu un apetit lexical surprinzător, ironic şi liric în acelaşi timp, garnisit cu calambururi, devin la Vişniec mărci stilistice”[4]. Încercând să îşi găsească duşmanul, căutând permanent să evidențieze viciile şi greşelile celor de lângă ele, personajele lui Vişniec descoperă că răul, infernul se află în interiorul lor.

Adesea regăsită în piesele lui Vişniec, aşteptarea are ca locație favorită *sala de aşteptare* sau alte variante ale acesteia, cum ar fi, *gara* sau o *pensiune*. Spațiile închise precizate simbolizează izolarea personajelor, neputința acestora. Sala de aşteptare devine un loc al fricii, deoarece niciodată personajele nu știu ce e dincolo de aceasta. Întotdeauna această sală devine un loc de trecere: „Aşteptarea tulbură, naşte sentimente contradictorii, neliniştește. Acel «dincolo» pe care-l

[3] *Ibidem*, p. 70.
[4] Ion Cristescu, *Fenomenul Vişniec*, în „Cuvântul’’, martie-aprilie 2004, nr. 3-4, p. 321-322.

BDD-A32105 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:45 UTC)

presupune așteptarea lasă loc fricii."[5]. În piesa *Ușa*, personajele nu se pot sustrage din acea sală, deși nu le obligă nimeni să rămână. Se tem, dar, parcă dornice să afle ceea ce se întâmplă dincolo de ușă, nu pleacă.

Octavian Jighirgiu numește piesele în care motivul așteptării este preponderent folosit, „nonpiese (sau antipiese) pentru că în ele survolăm împărăția nimicului"[6]. Cu alte cuvinte, așteptarea înlocuiește acțiunea piesei. *Ceasul* este un element prezent în aceste piese, ca mărturie a faptului că timpul nu este de partea personajelor. Alte elemente specifice stării de așteptare sunt *clovnul* și *masca*. De fapt, majoritatea personajelor lui Vișniec folosesc măști, ca soluție pentru problemele și durerile pe care le întâmpină. Masca salvează și ascunde.

În *Ușa*, așteptarea devine universală și zadarnică, iar reperele temporale sunt anulate. Personajele se plâng de situația în care se află, dar nu au voința necesară de a schimba ceva. Piesa devine o parabolă a morții, lucru evidențiat prin zgomotele puternice de mașinărie și urletele finale care răzbat de dincolo de ușă, după fiecare trecere. Menționarea purgatoriului din final conduce spre ideea de existență cotidiană, care este, la rândul său, o tranziție către moarte.

Uşa este o piesă în care se remarcă dezumanizarea chiar prin lipsa numelor personajelor, acestea fiind numite simplu, *Personajul1*, *Personajul 2*, *Personajul 3*, *Personajul 4*, care, prin acțiunile întreprinse, devin adevărate simboluri pentru ființa umană.

Toate semnele ivite dincolo de uşă au rolul de a crea ideea unui spațiu al exterminării. Personajele trec acest prag, pe rând, după o aşteptare de durată, care nu a fost lipsită de teamă şi întrebări fără răspuns, aşteptare care le transformă treptat în marionete: „personajele se lasă cotropite de teamă, dar nu au puterea de a se sustrage fascinației pe care această teamă le-o provoacă, paralizându-i, anulându-le orice licărire a voinței, implicit a personalității"[7].

[5] Octavian Jighirgiu, *Peregrin prin teatrul lui Matei Vişniec. Considerații teoretice,* Iași, Editura Artes, 2012, p. 81.
[6] *Ibidem,* p. 4.
[7] Bogdan Crețu, *Matei Vişniec, un optzecist atipic,* Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza''', Iași, 2005, p. 131.

BDD-A32105 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:45 UTC)

Personajele găsesc ca explicație a neputinței întâmpinate faptul că în viață trebuie să îți împlinești toate rolurile, altfel nu vei găsi calea spre tine însuți: ”Un joc înseamnă un rol. O regulă şi un rol. Trebuie să treci prin toate rolurile posibile ca să devii tu. De aceea am venit aici”[8]. Aceste roluri sunt, de fapt, măştile pe care fiecare persoană le poartă în timpul vieții, în funcție de contextul în care se regăsește, de persoanele pe care le are în jur, de starea de spirit, dar şi de scopul pe care l-a stabilit. Fiecare mască trebuie purtată după reguli prestabilite. O mască nepotrivită conduce spre eşec. Toate rolurile, adică toate măştile au rolul de a forma un întreg, de a construi o personalitate. Din păcate, în *Uşa*, teoria nu se poate aplica, iar personajele se confruntă cu alienarea:

„Personajul urmează un traseu sinuos, dar ineluctabil, care pornește de la monotonia declanșată de așteptare, trece prin angoasă și se sfârșește o dată cu alienarea”[9].

Bibliografie:

CREȚU, Bogdan, *Matei Vişniec, un optzecist atipic,* Ed. Universității ,,Alexandru Ioan Cuza’’’, Iași, 2005.

CRISTESCU, Ion, *Fenomenul Vişniec,* în ,,Cuvântul’’, martie-aprilie 2004, nr. 3-4.

JIGHIRGIU, Octavian, *Peregrin prin teatrul lui Matei Vişniec. Considerații teoretice,* Iaşi, Editura Artes, 2012.

VIŞNIEC, Matei, *Opera dramatică 1,* Bucureşti, Editura Cartea Românească, 2017.

THE MEANING OF WAITING IN THE PLAY *THE DOOR,* BY MATEI VISNIEC
(*Abstract)*

Keyword: *waiting, death, waiting-room, space, fear*

The present article aims to reveal the way in which waiting is seen and prefigured in Matei Vişniec's play, *The Door*. So, the action of the plays is replaced by an expectation of the characters. As space of intertextuality, Matei Vişniec’s writings reorganize time and space of human existence, the characters are engaged in a continuous dialogue, but without any solution. The characters can’t explain their presence in a closed space, they want to leave, but they are not able to do that. They live in constant fear. What are they waiting for? The end of their lives.

[8] Matei Vişniec, *op. cit.*, p. 54.
[9] Bogdan Crețu, *op.cit.*, p. 130.

BDD-A32105 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:40:45 UTC)